

Harry Boström, Nils Ljungstedt,
Jan G Waldenström (red):

Årftliga ämnesomsättningsrub-
bningar
Skandia internationel symposia
Almqvist & Wiksell 175 s, ca kr
58: —

Ole F Hermansen:

Socialt arbete i närsamhället
En introduktion
Wahlström & Widstrand 120 s, ca
kr 25: — inkl moms

Tero Kangas, Hilikka Hiekkala:

Handbok om diabetes
ICA-förlaget 224 s

av hälso- och säkerhetsrisker som
anknyter till arbetsmiljön.

Utgångspunkt för den föreslag-
na arbetsmiljölagen är att skydda
mot hälsofaror och olycksrisker.
Men målsättningen är vidare än
att bara skydda mot vissa nega-
tiva företeelser — i kraft av den
vidgade synen på arbetsmiljöns
betydelse bygger lagförslaget på
att nå fram till arbetsförhållanden
där arbetet för den enskilde kan
upplevas som en meningsfull och
berikande del av tillvaron.

Samverkan mellan parterna är
viktig, heter det. I det avsnittet
finns bestämmelser om hur
skyddsverksamheten i företagen
skall vara organiserad. De anställ-
das medverkan i utformningen
av arbetsmiljön är starkt fram-
hävd.

Myndigheterna skall ge vägled-
ning och ingripa där det behövs
för att lagstiftningens intentioner
skall infrias. Arbetarskyddsstyrel-
sens och yrkesinspektionens möj-
ligheter att ge föreskrifter, kon-
trollera och göra direkta ingri-
panden stärks väsentligt.

Särskilt stärks skyddsombudens
ställning liksom skyddskommit-
teernas. Det satsas på regionala
skyddsombud.

Den föreslagna arbetsmiljöla-
gen är en utpräglad ramlag. Det
innebär att innehållet i reglerna
om arbetsmiljöns beskaffenhet
och kontrollåtgärderna i hög grad
bestäms av de tillämpningsföre-
skrifter som arbetarskyddsstyrel-
sen skall kunna utfärda.

Styrelsen får befogenheter att i
nära samverkan med parterna på
arbetsmarknaden meddela detalje-
rade föreskrifter.

Allt eftersom styrelsen ger ut
föreskrifter kan en mera ingående
precisering ske och säkrare under-
derlag skapas för skyddsarbetet,
förklarar utredningen.

Straffsanktioner har knutits till
brott mot föreskrifterna. Sank-
tionssystemet bygger vidare på
nuvarande regler om föreläggan-
de och förbud mot försumliga
arbetsgivare, men föreslås bli
skärpta. I vissa fall skall fängelse
upp till ett år kunna utdömas.

En utgångspunkt är att arbets-
miljölagen skall vara allmängiltig
och omfatta allt yrkesmässigt ar-
bete.

Det innebär att arbetarskydds-
lagstiftningen blir tillämplig även
på ensamföretagare och familje-
jordbruk.

Också försvaret och skolan

Arbetsmiljölagen görs enligt för-
slaget i princip tillämplig på hela
försvarsmakten, civilförsvaret och
totalförsvaret i övrigt. Det nuva-
rande undantaget för militära öv-
ningar slopas. De värnpliktiga
skall skyddas enligt samma reg-
ler som gäller för anställda. Till-
synen sker även där genom ar-
betarskyddsstyrelsen och yrkesin-
spektionen.

Även utbildningsområdet förs
in under arbetsmiljölagen. Lagens
skyddsföreskrifter gäller från
grundskolans årskurs sju och även
för pryoelever.

En grundregel är att arbetet
skall anpassas till människans för-
utsättningar i fysiskt och psykiskt
avseende. Den anställda skall själv
kunna påverka sin arbetssituation.

Skyddsombudens ställning skall
ytterligare stärkas. Arbetsgivare
skall vara skyldig att underrätta
skyddsombud om förändringar av
betydelse för skyddsförhållandena.

Den enskilde arbetstagaren får
en uttrycklig rätt att i en farositua-
tion låta bli att arbeta, för att
rådgöra med skyddsombud.

Arbetsmiljölagen och en arbets-
miljöförordning föreslås träda i
kraft 1 januari 1978.

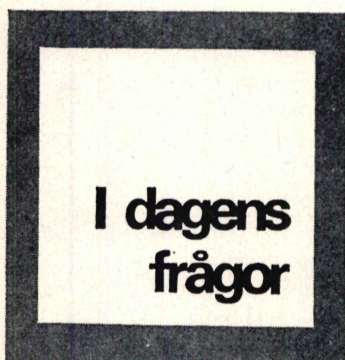
Arbetsmiljöutredningen har där-
med slutfört sitt arbete.

Bakgrundsmaterialet till försla-
get har samlats i tre bilagor:
"Bakgrund till förslag om arbets-
miljölagen" (SOU 1976: 2), "Rap-
porter i psykosociala frågor"
(SOU 1976: 3) samt "Internatio-
nella konventioner inom arbetar-
skyddet" (SOU 1976: 4).

Svenskundervisningen för invandrare

De invandrare som börjat arbeta
i Sverige före den 1 januari 1973
kommer att få sin svenskunder-
visning i tid. Det framgår av en
rapport från en arbetsgrupp inom
arbetsmarknadsdepartementet som
underströkt tillämpningen av lagen
om rätt till ledighet och lön vid
deltagande i svenskundervisning
för invandrare.

Lagen om rätt till svenskunder-
visning trädde i kraft den 1 juli
1973. Den innebär att före den 1



Red: Sten Söderberg

Alla arbetsplatser miljö- skyddas

Ett samlat förslag till ny arbetar-
skyddslagstiftning läggs fram av
arbetsmiljöutredningen i ett slut-
betänkande. Den föreslagna ar-
betsmiljölagen anger de grund-
läggande krav som skall kunna
ställas på förhållandena i arbets-
livet och avses omfatta allt yr-
kesmässigt arbete. Inom lagens
ram ryms åtgärder mot alla slag

juli 1978 skall alla de invandrare som börjat sitt första arbete före den 1 januari 1973 ha fått sin undervisning i svenska. När lagen kom till antog man att det fanns ca 75 000 sådana invandrare i landet som behövde undervisning.

Arbetsgruppen har gjort en enkätundersökning hos ett 40-tal företag för att se om invandrarna skall hinna få sin utbildning i tid. Enkäten har besvarats av både arbetsgivare och fackliga organisationer vid företagen.

Av rapporten framgår att utbildningen i de flesta fall kommer att genomföras inom föreskriven tid. Samtidigt framhåller arbetsgruppen att det inte är uteslutet att det finns företag som inte har omfattats av undersökningen, där undervisningen inte kommer att påbörjas före den 1 juli 1978.

(För närmare information, se "Enkätundersökning om svenskundervisning för invandrare som börjat sin första anställning i Sverige före den 1 januari 1973", Ds A 1976:1.)

Smärtfri förlossning för bara 2 %

— Trots riksdagens starka uttalande har i praktiken bara 20 kvinnor av 1 000, eller 2 procent, fått fullvärdig smärtlindring vid förlossning. Ändå vet man genom vetenskapliga undersökningar att 840 av 1 000 kvinnor skulle ha behövt effektiv smärtlindring, sade fru Theorin, s, när riksdagen den 18 februari behandlade motioner om fortbildning för barnmorskor.

Två motioner av fru Lantz m fl, vpk, en av fru Theorin m fl och en av fru Fraenkel och fru Swartz, fp, tog alla upp krav på fortbildning av barnmorskor i metoder för smärtlindring vid förlossning.

Fru Theorin var kritisk mot att så litet hänt sedan riksdagen 1971 gjorde sitt uttalande. I praktiken beror det fortfarande på klinikchefen vid det sjukhus man tillhör om och i så fall vilken smärtlindring en barnaföderska skall få.

Socialstyrelsens råd och anvisningar rörande smärtlindring vid förlossning ger läkarna detta avgörande. Fru Theorin återkom

med kritik mot dessa anvisningar som hon ansåg ha en gammaldags prägel.

Fru Fraenkel kunde i stort instämma i fru Theorins anförande och tyckte det var glädjande med utbildningsutskottets positiva inställning.

Utskottet ansåg att barnmorskor som utbildats enligt tidigare läroplaner än 1973 års (som ger utbildning i förekommande metoder) bör få enhetlig kompetens i smärtlindringsmetoder motsvarande den de nyutbildade får. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta studieplaner.

Riksdagen beslöt ge regeringen till känna vad utskottet anförde och avtog samtidigt en motion om fortbildning av alla barnmorskor inom en tioårsperiod.

Orimliga "Daghem"

Alla partier satsar på barndaghem inför valet, men frågan har ändå blivit kontroversiell genom LO:s förslag om nattöppna "daghem", tidigare omnämnt i denna spalt. SvD (20.3.76) har i en ledare under rubriken "Orimliga 'daghem'" sammanfattat ståndpunkterna:

LO-ledningen kräver i ett utlåtande till LO-kongressen senare i vår, att samhället ovillkorligen ordnar barnomsorgen för föräldrar med oregelbundna eller oekvåma arbetstider. Anledningen är att 81 500 av LO:s medlemmar anser sig vara i behov av andra öppettider på daghemmen än de som förekommer. Nattöppna daghem önskar 25 000 yrkesarbetande föräldrar.

Kravet på nattöppna daghem har med all rätt väckt uppeende. Företrädare för förskollärare och barnskötare har snabbt vänt sig mot förslaget. Deras erfarenhet är nämligen att barn har starkt behov av att sova hemma i sin egen säng om natten.

Också statsminister Palme är tveksam till kravet på nattöppna daghem, varvid han naturligtvis genast tillrättavisas av Aftonbladet (s) för att ha yttrat sig i en fråga som ännu inte, som det hette, behandlats i kompetenta partiorgan!

Vid en debatt i Skärholmen på onsdagen mellan det socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande Lisa Mattson och moderata kvinnoförbundets ledare Britt Mogård markerade dock även fru Mattson att hennes förbund tvekar inför LO-kravet. Nattöppna daghem står inte på något familjepolitiskt program, tillfogade hon men nog kunde nattöppna daghem vara nödvändiga för många föräldrar.

Det är verkligen ett ängsligt nej till en orimlig idé som Lisa Mattson presterar. Utan att blinka tycks hon acceptera att det skulle vara så illa beställt inom arbetslivet att svenska föräldrar inte får vara föräldrar till följd av slavskift i industrin. Är det verkligen så att arbetsgivarna tilhanda håller villkor för småbarnsföräldrar, som tvingar dem att lämna barnen ensamma om nätterna eller kanske t o m ta med dem till arbetsplatsen för att låta dem sova där?

Naturligtvis inte. Om LO bekvåmade sig med att kartlägga anledningarna till att småbarnsföräldrar tar nattarbete skulle förmodligen avslöjas att arbetsgivarna kan erbjuda andra skift. Det märkliga är att LO själv väljer att låta orimliga arbetslivsvillkor för många småbarnsföräldrar passera. Att satsa på nattöppna daghem innebär ju att arbetstagarna uppmuntras till att utan tanke på vad det kostar barnen och dem själva som föräldrar ta vilka jobb som helst bara det betalar sig bra. En mer cynisk inställning till familjen är svårt att tänka sig.

Man tror sig försatt till förra århundradets arbetsgivarpolitik. Givetvis måste istället arbetslivet påverkas så att människor får tid att vara föräldrar och barnen slipper uppleva daghemmen som en ersättning för föräldrarna.

Detta gör det så mycket mer angeläget att undersöka orsakerna till att småbarnsföräldrar anser sig behöva oregelbundet skiftarbete. Om ekonomin är så dålig att föräldrarna inte har råd att vara hemma hos barnen om nätterna, förtjänar verkligen denna dolda förtigdom att bli känd i vidare kretsar. Alla goda krafter måste då satsas på åtgärder som underlättar en övergång från nattarbete till det mindre välbetalda dagskiftet.

LO:s idé om nattöppna daghem är med förlov sagt nattständer.

6-timmarsdagen — LO är försiktig

LO ska verka för fortsatt förkortning av arbetstiden till 6-timmars arbetsdag på lång sikt, heter det i landssekreterariats utlåtande över de många motionerna om kortare arbetstid som lämnats till årets LO-kongress.

Liksom hittills tänker organisationen gå fram etappvis. Medlemmarna själva får bestämma takten. Det ekonomiska utrymmet och önskemålen om ökad lön och andra förmåner får i varje avtalsrörelse avgöra hur lång tid det kommer att ta, heter det i *LO-tidningen* (81/76).

Bakom motionskraven finns önskemål om att genom en förkortning av arbetstiden minska stressen och hetsen i arbetslivet. Andra motiv är att föräldrarna vill få mer tid för sina barn och minska deras långa vistelser på daghem. Jämställdheten mellan män och kvinnor skulle genom en förkortning bli större. Kvinnornas möjligheter att ta fulltidsarbete skulle öka. Den faktliga aktiviteten skulle bli bättre osv.

Till särlösning för småbarnsföräldrar finns inte något starkt intresse bland LO-medlemmarna. Inte en enda motion pekar i den riktningen — tvärtom.

Att helt avvisa en särlösning vore dock oklokt, säger LOS styrelse i sitt utlåtande och nöjer sig med att konstatera att en sådan reform i dagsläget inte känns angelägen.

Landssekreterariatet finner därför ingen anledning att driva frågan. Redan i remissvaret på familjestödsutredningen deklarerade LO klart att innan man överhuvudtaget kan ta ställning till en särlösning så måste man veta att LOs medlemmar kan få del i en sådan.

Hur lång tid tar det då innan målet 30 timmars arbetsvecka med 6 timmars arbetsdag för alla kan nås? Ja, enligt LOs beräkningar motsvarar den 25-procentiga reduktionen av arbetstiden som en sådan reform innebär, med den lön som uppnåtts en höjning av lönerna med 33 procent.

Om man teoretiskt räknar med att reallönerna ökar med drygt 3 procent om året och det kan te sig ganska högt, så skulle det ta

minst 10 år att genomföra reformen. Det är knappast troligt att LOs medlemmar under så många år framåt nöjer sig med att bara få en arbetstidsförkortning i lönekuvertet.

En annan sida av svårigheterna är tillgången på arbetskraft. Ett omedelbart genomförande kräver också en ökning av arbetskraften med 25 procent. Det motsvarar idag 1 miljon nya arbetstillfällen.

Smittkoppsympningen av barn upphör

Smittkoporna har under århundranden medfört sjukdom och död över hela världen. Upptäckten i slutet av 1700-talet att ympning med kokoppor skyddade mot smittkoppsjukdomen medförde att koporna så småningom kunde trängas tillbaka i många länder och endast ge sporadiska utbrott då smittan tillfälligtvis spreds över gränserna. I större delen av världen har emellertid smittkoporna varit endemiska (dvs ständigt förekommande) och drabbat hårt långt in i detta århundrade. Vaccinationskampanjer och andra smittskyddsåtgärder åstadkom i dessa länder endast en mycket långsam förbättring av situationen, heter det i ett meddelande från Socialstyrelsen.

WHO påbörjade år 1967 ett omfattande projekt, som stötts från flera länder och där även Sverige bidragit med personal och ekonomiskt stöd. När denna brett upplagda kampanj startade förekom smittkoppor endemiskt i 30 länder. Genom uppspårande av sjukdomsfall och noggrann övervakning av dessa och genom massvaccination och andra åtgärder har nu WHO:s arbete lett till att smittkoppsfall under det senaste halvåret uppträtt endast i Etiopien och Bangladesh. I det senare landet har inget fall påvisats sedan två månader och i Etiopien, där sjukdomen finns endast i några mycket isolerade och svårtillgängliga områden, har en mar-

kant minskning registrerats. Ett land där smittkoppor förekommit endemiskt blir dock av WHO inte definitivt smittfriförklarat förrän två år förflutit efter det senast konstaterade sjukdomsfall. Det finns emellertid välgrundad anledning att instämma i WHO:s uppfattning att smittkoporna nu kan utrotas inom relativt kort tid.

WHO:s chef, dr Halfdan Mahler, yttrade i samband med världshälsodagen 1975 att "utrotningen av smittkoppor representerar en av de historiska milstolparna inom medicinen, men — mer än detta — denna globala utrotning av en sjukdom med stor omfattning erbjuder ett utomordentligt exempel på de konstruktiva resultat nationer kan åstadkomma, när de samarbetar med målsättningen att uppnå en bättre hälsa för alla".

Socialstyrelsen har med största uppmärksamhet följt utvecklingen och resultaten av WHO:s framgångsrika arbete med hänsyn till de konsekvenser detta bör innebära för vårt eget land och har kontinuerligt överlagt med den nationella expertisen inom området bl a statens bakteriologiska laboratorium.

Det måste nu bedömas att möjligheterna att i landet få in smittkoppor som skulle kunna vinna någon som helst utbredning är praktiskt taget obefintliga. Socialstyrelsen kommer att till regeringen inge förslag om de ändringar i lagen om ympning mot smittkoppor som aktualiserats av den överraskande snabbt förändrade globala situationen. I avvaktn på statsmakternas ställningstagande till detta förslag har socialstyrelsen med tillämpning av en bestämmelse i lagen fattat beslut om ett tidsbegränsat allmänt anstånd med den obligatoriska ympningen mot smittkoppor av barn, vilken således tills vidare kommer att upphöra. Socialstyrelsen har vidare i samråd med skolöverstyrelsen beslutat att även den frivilliga revaccinationen mot smittkoppor av barn i skolåldern i skolhälsovårdens regi skall upphöra.